

شناسایی عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور و ارائه راهکار: مطالعه‌ای کیفی

شهرام مهرآور گیگلو^{۱*}، علی خورسندی طاسکوه^۲، سعید غیائی ندوشن^۳، عباس عباس‌پور^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۰۴/۲۶

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۵/۲۲

چکیده

مقدمه: با توجه به جهانی شدن و تغییرات محیطی که در حال اتفاق افتادن است، کم‌تر سازمان یا نهادی را می‌توان یافت که بدون ارتباط با دنیای پیرامون خود دوام بیاورد، نظام آموزش عالی نیز از این امر مستثنی نیست و امروزه توسعه فعالیت‌های علمی بین‌المللی به یکی از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌های برتر جهان در راستای افزایش اعتبار، کیفیت، درآمدزایی و برندسازی تبدیل شده است. پژوهش حاضر نیز با هدف شناسایی عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور انجام شده است.

روش‌ها: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و با رویکرد کیفی انجام شده است. گروه هدف پژوهش حاضر مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور و صاحب‌نظران این حوزه بود. مشارکت‌کنندگان در پژوهش ۱۰ نفر از مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و ۴ نفر از صاحب‌نظران این حوزه که با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته داده‌های پژوهش از آن‌ها جمع‌آوری گردید و جهت تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد.

یافته‌ها: مجموع کدهای آزاد استخراج شده از محتوای مصاحبه‌ها ۱۲۶ مورد بود که پس از ادغام کدهای مشابه با یکدیگر درنهایت ۸۳ کد استخراج و در ۱۰ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و درنهایت در ۵ تم اصلی دسته‌بندی شدند. موانع ساختاری، فرهنگی، سیاسی، زبانی، مالی و تجهیزات و زیرساخت‌های فیزیکی به عنوان مهم‌ترین موانع همکاری‌های علمی بین‌المللی از دیدگاه مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و صاحب‌نظران این حوزه شناسایی شد.

نتیجه‌گیری: یکی از دلایلی که همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور به صورت مطلوب انجام نشده، عدم توجه کافی سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران آموزش عالی کشور به عوامل بازدارنده در این زمینه بوده است. بنابراین یافته‌های این پژوهش می‌تواند در سیاست‌گذاری‌های آموزش عالی در راستای گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: آموزش عالی، همکاری علمی، بین‌المللی، پژوهش کیفی

مقدمه

جهانی شدن آموزش عالی باعث شده است که دانشگاه‌های امروزی از نظر ارزش‌های آکادمیک و مأموریت‌های حرفه‌ای دگرگونی‌های گسترده‌ای را تجربه کنند. بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته در سال‌های اخیر سیاست‌ها ملی خاصی را در زمینه ارتقای فعالیت‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های خود اتخاذ کرده‌اند، به عنوان نمونه دولت ژاپن در سال ۱۹۸۳ برنامه جذب و پذیرش ۱۰۰ هزار دانشجوی بین‌المللی را تعریف کرد، طوری که هم اکنون ۴ درصد دانشجویان

نویسنده مسئول: شهرام مهرآور گیگلو، دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران s.mehravar@atu.ac.ir
علی خورسندی طاسکوه، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، تهران، ایران
سعید غیائی ندوشن، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، تهران، ایران
عباس عباس‌پور، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، تهران، ایران

بین‌المللی در دانشگاه‌های ژاپن مشغول تحصیل هستند، یا تاسیس برنامه بورسیه فولبرایت در سال ۱۹۴۶ توسط سناتوری آمریکایی به نام جیمز ویلیام فولبرایت، به عنوان برنامه رقابتی در زمینه مبادلات آموزش عالی، نقطه عطفی در گسترش تعاملات علمی بین‌المللی در آموزش عالی جهان بود. همچنین مطالعات مختلف نشان می‌دهند که رهبران آموزش عالی در جهان به طور روزافزونی بنا به دلایل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در تلاش برای بین‌المللی نمودن دانشگاه‌های خود هستند (۱، ۲). کاتو و آندو (Kato & Ando) بر این باورند که در طول دو دهه اخیر فعالیت دانشگاه‌ها کاملاً بین‌المللی شده و دانشگاه‌ها در تلاش هستند تا همکاری‌های علمی - بین‌المللی خود را گسترش دهند (۳). لائو و لین (Lau & Lin) نیز همکاری‌های علمی بین‌المللی را به عنوان یکی از اشکال غالب بین‌المللی شدن آموزش عالی که طیف وسیعی از فعالیت‌های دانشگاهی، اعم از فعالیت‌های مشترک

بین‌المللی از قبیل برگزاری کنفرانس‌های مشترک، تبادل استاد و دانشجو، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، طرح‌های پژوهشی مشترک، معرفی کرده‌اند (۴). سیمینی، زاکاریا و گابریلی (Cimini, Zaccaria & Gabrielli) نیز نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی را در رشد اقتصادی و علمی دانشگاه‌ها و کشورهای مطبوع بسیار مؤثر دانسته‌اند (۵). الدیری (Aldieri) و همکاران نیز معتقدند که همکاری‌های علمی - بین‌المللی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به انباشت، رشد و توسعه سرمایه انسانی و در نهایت منجر به افزایش درآمد دانشگاه می‌شود (۶). برچین (Berchin) و همکاران نیز بر سهم و نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها در حل مسائل پژوهشی، اشتراک دانش بین محققان و حل مسائل جامعه دانشگاهی تأکید کرده‌اند (۷). همکاری‌های علمی بین‌المللی بین دانشگاه‌ها، فرصتی را برای گسترش ارتباطات جهانی و محلی و امکان ادغام ابعاد بین فرهنگی در پژوهش و آموزش را فراهم نموده (۸) و همچنین باعث ایجاد ظرفیت تحقیقاتی برای مؤسسات آموزش عالی شده (۹) و از برنامه‌های تحقیقاتی مؤسسات آموزش عالی حمایت کرده (۱۰) و به حل مسائل پیچیده محلی کمک می‌کند (۱۱) و از همکاری‌های آموزشی بین‌المللی از قبیل برنامه‌های تحصیل در خارج از کشور و بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی پشتیبانی می‌کند (۱۲).

همکاری‌های علمی - بین‌المللی در ایران نیز از ساقه دیرینه‌ای برخوردار است، به‌طوری که در گذشته ایران در عرصه علم و فناوری مهد رجوع اندیشمندان جهان بوده اما در حال حاضر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران، به واسطه شرایط خاص حاکم بر کشور - مذهب، فرهنگ و سیاست‌های خاص بین‌المللی ایران و ماهیت انقلابی و خوی ضد استکباری انقلاب اسلامی - با چالش‌های فراوانی مواجه‌اند. این در حالی است که سالانه خیل عظیمی از نخبگان و سرمایه‌های انسانی کشور، فارغ از ضعف برنامه‌ریزی‌های ملی و دولتی، جلای وطن گفته و عازم کشورهای مختلف می‌شوند و برنامه جامعی برای اعزام، بازگشت و یا جبران خروج آن‌ها از طریق تبادل دانشجو وجود ندارد (۱۳). بررسی اسناد بالادستی از جمله قانون برنامه ششم توسعه، سند تحول و نوآوری علوم پزشکی و نقشه جامع علمی کشور نیز حاکی از آن است که توجه به بعد بین‌المللی در فعالیت‌ها و خدمات آموزشی، پژوهشی دانشگاه‌ها مورد تأکید قرار گرفته است. در قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران تأکید بر تعاملات بین‌المللی در مقایسه

با برنامه‌های پیشین قابل توجه است. در ماده ۶۴ این برنامه به صراحت بر گسترش همکاری و تعاملات علمی بین‌المللی تأکید شده و به ایجاد واحدها و شعب آموزش عالی با مشارکت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی تأکید شده است (۱۴). در نقشه جامع علمی کشور نیز بر گسترش تعاملات علمی بین‌المللی تأکید شده است. این تأکید ناظر بر اراده سیاسی در سطح قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری برای ارتقای بعد بین‌المللی دانشگاه‌های کشور است (۱۵). در سند تحول و نوآوری آموزش علوم پزشکی که در سال ۱۳۹۴ در قالب ۱۲ سیاست کلان آموزش علوم پزشکی و ۱۱ بسته عملیاتی تدوین شده به بین‌المللی‌سازی و تعاملات علمی بین‌المللی آموزش علوم پزشکی به‌صورت صریح تأکید شده و یکی از بسته‌های این سند بین‌المللی‌سازی آموزش در علوم پزشکی است (۱۶).

فیروزجانیان در پژوهشی به مطالعه و تحلیل عوامل امتناع و شرایط امکان بین‌المللی شدن در پردیس با تمرکز بر برنامه‌ریزی درسی بین فرهنگی پرداخته است. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن بود که فقدان توجه به حقوق مالکیت فکری و عدم پایش کیفی پژوهش، کمبود منابع مالی و فقدان قوانین حمایت‌کننده در سطح فراهی و بخشی، پایین بودن حقوق اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های ایران، عدم تدریس دروس حداقل به یک زبان بین‌المللی و فقدان اولویت رویکرد بین فرهنگی در برنامه‌ریزی درسی و فقدان کفایت لازم در ساختار سازمانی دانشگاه جهت برنامه‌ریزی درسی بین فرهنگی از مهم‌ترین عوامل امتناع بین‌المللی شدن پردیس در دانشگاه‌های تخصصی تهران است (۱۷). حاتمی نیز در پژوهشی به شناسایی چالش‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به جهاد دانشگاهی پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که چالش‌های ساختاری، فرهنگی و اجتماعی، دیپلماتیک، آموزشی و محتوایی، ارتباطی، فناوری/تجهیزاتی از مهم‌ترین عوامل امتناع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به جهاد دانشگاهی است (۱۸). ملک‌زاده در پژوهشی به بررسی نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی در توسعه علمی ایران پرداخته است. از نظر وی مهم‌ترین موانع برقراری همکاری‌های علمی با دنیای خارج عبارتند از: عدم آگاهی مدیران و تصمیم‌گیران جامعه از نقش حیاتی همکاری علمی با دنیای خارج؛ موانع فرهنگی و سیاسی و نگرش منفی سیاسی ایران نسبت به آمریکا؛ مشکلات مربوط به اخذ روادید برای ورود به اروپا و آمریکا و هزینه‌های مربوط به آن و نبود

اینترنت پر سرعت در مراکز علمی و پژوهشی (۱۹). زمانی‌منش و همکاران به بررسی عوامل موثر بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که عوامل اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، دانشگاهی، مدیریتی و اطلاع رسانی بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تاثیر دارند. همچنین نتایج الویت‌بندی فریدمن نیز نشان داد که حیطه سیاسی بیشترین و حیطه فرهنگی کمترین تاثیرگذاری را بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی داشته است (۲۰). دادگران در پژوهشی به شناسایی ابعاد و مولفه‌های ارتقاء نظام آموزش پزشکی در تراز بین‌المللی با استفاده از تکنیک دلفی پرداخته‌اند. براساس یافته‌های این پژوهش، سه مولفه اصلاح و رتبه‌بندی در نظام آموزشی، ارتقای کیفیت آموزش دانشگاه و بین‌المللی‌سازی آموزش (شرایط جهانی و منطقه‌ای، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، همکاری علمی و تجهیزات، مدیریت و منابع انسانی، فعالیت‌های فوق برنامه‌درسی، نظارت و بازبینی) به‌عنوان مهم‌ترین مولفه‌های ارتقاء نظام آموزش پزشکی در تراز بین‌المللی شناسایی شده است (۲۱). ستوده‌فر در پژوهشی به الگوبرداری بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها با تاکید بر حکمرانی چند سطحی پرداخته‌اند. الگوی پیشنهادی این پژوهش متشکل از پنج بعد اقتصادی و اجتماعی، انسانی و فرهنگی، علمی و فناوری، سازمانی و ساختاری و سیاسی-حکومتی بود (۲۲). یافته‌های پژوهش آماراتنگا (Amaratunga) و همکاران نشان داد که تفاوت‌های زبانی، تفاوت‌های فرهنگی، پیدا کردن همتایان با علایق تحقیقاتی مشابه، نبود حمایت سازمانی، نبود فرصت‌های شبکه‌سازی، مقررات مالی مربوط به کشورها، نبود توانایی و خلاقیت فردی و کمبود اطلاعات درخصوص پروژه‌های مشترک از مهم‌ترین موانع همکاری‌های علمی بین‌المللی است (۲۳). یافته‌های پژوهش الشهراری (Alsharari) نیز بیانگر آن بود که نقطه ضعف آموزش عالی بین‌المللی در امارات متحده عربی عمدتاً به هزینه‌های بالا برای تحصیل دانشجویان در مؤسسات خصوصی و دولتی مربوط است (۲۴). یافته‌های پژوهش تان هیکو-نیپومکنو (Tanhueco-Nepomuceno) نیز نشان داد که عدم آگاهی از مأموریت‌ها، دیدگاه‌ها، چشم‌اندازها و اهداف ارزش‌های اصلی برای بین‌المللی‌شدن؛ فقدان برنامه‌های استراتژیک مشخص برای بین‌المللی‌کردن. منابع داخلی محدود از جمله فقدان پرسنل واجد شرایط از نظر دانش و

مهارت‌های حرفه‌ای، آموزش به زبان انگلیسی، مهارت ICT و مهارت‌های پژوهش؛ فقدان فرهنگ حمایتی در سطح نهادی، منطقه‌ای و ملی برای بین‌المللی‌سازی از مهم‌ترین موانع در دانشگاه‌های منطقه ASEAN است (۲۵). یافته‌های پژوهش شاهيجان نشان داد که عدم تخصیص بودجه کافی برای بین‌المللی‌شدن، رویه‌های بوروکراتیک و فرآیندهای تصمیم‌گیری پیچیده و کسل‌کننده، تعاریف مبهم استراتژی بین‌المللی‌سازی، هزینه بالای اقامت در خارج از کشور، کمبود تجهیزات و امکانات، ایجاد چالش و انگیزه در کارکنان، دانشجویان و محققان محلی برای رقابت کردن، فعال نبودن همه کارکنان بین‌المللی در انجام پژوهش از مهم‌ترین موانع بین‌المللی‌شدن در دانشگاه‌های مالزی است (۲۶). یافته‌های پژوهش بری و تیلور (Berry & Taylor) نشان داد که فرار مغزها، ایجاد نابرابری (همه دانشجویان از یک تجربه بین‌المللی برخوردار نیستند)، مسائل حقوقی (به‌عنوان مثال حقوق مالکیت معنوی) ناشی از همکاری‌های پژوهشی مشترک، گرانی، منافع محدود از بخش‌های دانشگاهی، کمبود کارکنان واجد شرایط برای کار در بین‌المللی‌شدن از مهم‌ترین موانع در دانشگاه‌های مورد بررسی است (۲۷). یافته‌های پژوهش موداربک و کاشکین بایوا (Kashkinbayeva & Maudarbekova) حاکی از آن بود که مهم‌ترین موانع بین‌المللی‌سازی در دانشگاه‌های قزاقستان به ترتیب اهمیت، کمبود بودجه، عدم آگاهی از زبان‌های خارجی، تفاوت بزرگ در برنامه‌های آموزشی و تحصیلی دانشگاه‌ها، فقدان مسکن ارزان قیمت، عدم اطلاعات در مورد فرصت‌های همکاری بین‌المللی، رقابت با دانشگاه‌های دیگر، عدم وجود دفاتر روابط بین‌الملل، مخالفت وزارتخانه‌ها و سایر ادارات دولتی، عدم آگاهی مدیران دانشگاه از اهمیت بین‌المللی‌شدن، عدم آگاهی اعضای هیأت علمی دانشگاه از اهمیت بین‌المللی‌شدن و عدم علاقه دانشجویان است (۲۸). یافته‌های پژوهش بوزمن (Bozeman) چالش‌های عمده اجرای همکاری‌های علمی بین‌المللی که در تمام مراحل همکاری‌های علمی بین‌المللی از آغاز مذاکره تا اجرای آن می‌تواند اتفاق بیفتد را به ترتیب اهمیت و اولویت، بدین ترتیب ارائه داده است: فقدان منابع، سیاست‌ها و قوانین و مقررات دولتی، اختلاف نظر در اهداف، عدم توجه به جزئیات، تشریفات بیش از اندازه، تفاوت‌های فرهنگی و ارتباطات ضعیف (۲۹). با عنایت به نکات یاد شده پژوهش حاضر بر آن است تا با استفاده از نظرات مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی

کشور و صاحب‌نظران این حوزه چالش‌ها و عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی را در دانشگاه‌های دولتی کشور شناسایی کرده و راهکارها و توصیه‌های سیاستی را برای ارتقای همکاری‌های علمی بین‌المللی ارائه دهد، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این پرسش است که عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی کشور کدامند؟

روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و با استفاده از روش تحقیق کیفی از نوع توصیفی-اکتشافی انجام شده است. گروه هدف پژوهش حاضر، مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و صاحب‌نظران این حوزه بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی ۱۰ مدیر بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور با تاکید بر دانشگاه‌های بزرگ و سطح یک کشور و ۴ عضو هیات علمی که سابقه پژوهشی مرتبط با موضوع پژوهش داشته‌اند، به عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش انتخاب و ابزار گردآوری داده‌ها نیز مصاحبه نیمه‌ساختار یافته بود. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. در همه شیوه‌های تحلیل داده‌های کیفی، تحلیل مضمون یا تماتیک از اهمیت زیادی برخوردار است. تحلیل موضوعی یا تماتیک ضمن این‌که خود یک روش مستقل تحلیلی است، می‌تواند در روش‌های تحلیلی دیگر نیز به کار رود. داده‌های مورد تحلیل در روش تماتیک شامل داده‌های متنی، مصاحبه‌ها و داده‌های مشاهده‌ای متنی شده هستند. این نوع تحلیل در وهله اول به دنبال الگویابی است. زمانی که الگویابی از داده‌ها به دست آید باید حمایت تمی یا موضوعی از آن صورت گیرد. به عبارتی تم‌ها از داده‌ها سرچشمه می‌گیرند. الگوهای متعددی برای تحلیل تماتیک وجود دارد که شباهت‌های بسیار زیادی باهم دارند. الگوی ارائه شده توسط استربرگ (Sterberg) یکی از کامل‌ترین الگوها است که در زیر به اختصار بیان می‌شود (الگوی استربرگ الگوی استفاده شده برای تحلیل تماتیک داده‌ها در این پژوهش است): استربرگ در طرح خود به پنج مرحله به‌صورت زیر اشاره می‌کند: ۱. مدیریت داده‌ها: تنظیم و سازماندهی داده‌ها ۲. درگیری با داده‌ها: در این مرحله مقدمات تحلیل داده‌ها با انجام یکسری کدگذاری‌ها فراهم می‌شود، مستلزم

توجه به موارد متعددی شامل، کدگذاری باز، توسعه تم‌ها، کدبندی متمرکز است. ۳. ترسیم داده‌ها: در این مرحله مقوله‌ها، تم‌ها و الگوهای یافته شده در قالب نقشه‌های داده‌ای و دیاگرام‌های مفهومی به تصویر کشیده می‌شود. ۴. توسعه تحلیل: آغاز و توسعه تحلیل‌های مبتنی بر مقوله‌ها و تم‌ها. ۵. سنخ‌شناسی: این مرحله آخرین گام تحلیل است. پژوهشگر الگوها را دسته‌بندی کرده و برحسب تفاوت‌ها و شباهت‌ها آن‌ها را سنخ‌بندی می‌کند. در نتیجه این تحلیل‌ها، تحلیل تماتیک باید به مرحله اشباع تماتیک (همگرایی مفهومی) برسد. پژوهشگر باید بررسی کند که آیا کدها، تم‌ها، الگوها و سنخ‌شناسی‌ها تا حد امکان از نظر مفهومی اشباع شده‌اند یا خلاء مفهومی وجود دارد (۳۰). برای بررسی اعتبار داده‌ها نیز ابتدا مقوله‌های شناسایی شده در اختیار مشارکت‌کنندگان گذاشته شد تا برداشت و تحلیل پژوهشگر را بررسی نمایند. همچنین تحلیل داده‌ها و نتایج در اختیار دو تن از متخصصان قرار گرفت تا نظر تخصصی خود را درخصوص تحلیل داده‌ها و نتایج بیان کنند و جهت کسب اطمینان از کدگذاری‌ها، مقوله‌های تشکیل‌دهنده و نام گذاری‌ها توسط پژوهشگر اول بوسیله پژوهشگر دوم مورد بازبینی قرار گرفت کد پایایی بین دو کدگذار ۰/۸۶ به‌دست آمد و به منظور افزایش قابلیت تایید یافته‌ها از مصاحبه‌ها یادداشت‌برداری شد.

یافته‌ها

مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر ۱۰ نفر از مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور که بین ۲ الی ۶ سال سابقه کاری در بخش بین‌الملل دانشگاه‌ها و ۴ نفر نیز از صاحب‌نظران این حوزه انتخاب شدند. ۸ نفر از مشارکت‌کنندگان دارای مرتبه استادیاری و ۵ نفر مرتبه دانشیاری و ۱ نفر نیز دارای مرتبه استادی بودند. پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مجموع کدهای آزاد استخراج شده از محتوای مصاحبه‌ها ۱۲۶ مورد بود که پس از ادغام کدهای مشابه با یکدیگر در نهایت ۸۳ کد استخراج و در ۱۰ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت در ۵ تم اصلی دسته‌بندی شدند. مقوله‌بندی یافته‌ها در جدول شماره یک ارائه گردیده است.

جدول ۱: مقوله‌بندی یافته‌ها

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کدهای استخراج شده از مصاحبه‌ها
موانع ساختاری	سطح ملی	قدیمی بودن آیین‌نامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری/ عدم توجه کافی به بعد بین‌المللی در آیین‌نامه‌های ترفیع و ارتقاء اساتید/ تعدد نهادهای تصمیم‌گیر برای آموزش عالی/ تعدد اسناد بالادستی در زمینه آموزش عالی/ تعدد نهادهای تصمیم‌گیر برای همکاری‌های علمی بین‌المللی/ محدودیت قانونی در جذب اساتید بین‌المللی/ فقدان برنامه جامع و عملیاتی برای همکاری‌های علمی بین‌المللی در سطح ملی/ نظام آموزش عالی متمرکز/ بروکراسی‌های پیچیده در سطح وزارت علوم برای همکاری‌های علمی بین‌المللی/ اهمیت نداشتن همکاری‌های علمی بین‌المللی در سیاست‌گذاری‌های کلان آموزش عالی/ عدم تلقی بین‌المللی شدن آموزش عالی به عنوان یکی از اولویت‌های سیاست ملی/ نبود ساختار آماده برای پذیرش بین‌المللی شدن/ تسهیل‌کننده نبودن قوانین و مقررات ملی شفاف برای همکاری‌های علمی بین‌المللی.
	سطح خرد (دانشگاه)	نداشتن برنامه استراتژیک برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها/ نهادینه نشدن بین‌المللی شدن در ساختار دانشگاه‌ها/ عدم جذب اساتید براساس شاخص‌های بین‌المللی/ بین‌المللی نبودن آموزش در دانشگاه‌ها/ کمبود کارکنان متخصص و آشنا به امور بین‌الملل/ بین‌المللی نشدن پژوهش‌های دانشگاه‌ها/ عدم تربیت پرسنل مناسب برای کارهای بین‌المللی در دانشگاه‌ها/ بروکراسی دانشگاهی پیچیده برای انجام کارهای علمی بین‌المللی/ عدم اطلاع رسانی درست و راهنمایی محققان در وارد شدن به فرودگاه و دانشگاه/ عدم برنامه‌ریزی درست برای استقبال از مهمان‌های خارجی در دانشگاه‌ها.
موانع فرهنگی	شرایط فرهنگی خاص و پیچیده حاکم بر جامعه	ارتباط میان فرهنگی ضعیف در جامعه/ عدم تحمل خرده فرهنگ‌های دیگر در درون جامعه/ باز نبودن فرهنگ جامعه به پذیرش محققان بین‌المللی/ مشکلات ناشی از ارزش‌های مذهبی جامعه (حجاب، نماز، شرب مسکرات و ...) / عدم تلقی بین‌المللی‌سازی آموزش عالی به مثابه تعهد ملی و ضرورت فرهنگ‌سازی مناسب/ مسلمان بودن و محدودیت‌های برخاسته از آن و عدم تمایل خارجی‌ها برای آمدن/ نبود زیرساخت‌های فرهنگی در جامعه/ انعطاف‌پذیر نبودن فرهنگ جامعه/ بدبین بودن به خارجی‌ها/ برخورد نامناسب با دانشجویان و محققان در جامعه و گران حساب کردن.
	شرایط فرهنگی درون دانشگاه	عدم فرهنگ‌سازی همکاری علمی بین‌المللی در دانشگاه/ نبود فرهنگ همکاری در بین اساتید و دانشجویان/ برخورد نامناسب با دانشجویان خارجی در محیط دانشگاه/ نهادینه نشدن بین‌المللی شدن در فرهنگ دانشگاهی/ عدم تمایل بعضی از دانشگاه‌ها به جذب دانشجو از برخی کشورها به دلیل پیش‌زمینه‌ها.
موانع زبانی	ساختاری	عدم آموزش درست زبان‌های بین‌المللی در دانشگاه‌ها/ ضرورت تدریس به زبان فارسی در دانشگاه‌ها/ طرد بسیاری از دانشجویان علاقه‌مند بین‌المللی احتمالی تحصیل در ایران به دلیل آموزش رسمی زبان فارسی در دانشگاه‌ها/ برگزاری کلاس‌ها به زبان فارسی/ به رسمیت نشناختن زبان‌های بین‌المللی در نظام آموزش عالی/ ضعف تکلم به زبان بین‌المللی در جامعه/ عدم ارائه بخشی از واحدها به زبان انگلیسی/ نبود مشوق برای یادگیری زبان بین‌المللی در دانشگاه‌ها.
	فردی	عدم تسلط دانشجویان و اساتید به زبان‌های بین‌المللی/ ضعف دانشجویان و اساتید در نگارش پژوهش به زبان انگلیسی/ عدم تمایل دانشجویان و اساتید به یادگیری زبان‌های بین‌المللی
موانع سیاسی	شرایط سیاسی حاکم بر جامعه	داشتن نگاه امنیتی به همکاری‌های علمی بین‌المللی/ عدم ثبات سیاسی/ هراس از به‌خطر افتادن امنیت ملی با همکاری‌های بین‌المللی/ مشکلات مربوط به اخذ روادید و حضور محققان بین‌المللی در کشور/ مشکلات مربوط به تمدید ویزای محققان خارجی در داخل/ عدم اجازه به محققان و دانشجویان بین‌المللی برای داشتن مزایای اجتماعی، از قبیل، داشتن شغل، گواهی‌نامه و غیره به دلیل مسائل امنیتی/ مصوبه شورای امنیت ملی برای ممنوعیت همکاری رسمی با سه کشور آمریکا، کانادا و انگلیس.
	فضا و محیط سیاسی بین‌المللی	اخذ روادید برای محققان ایرانی جهت حضور در خارج از کشور/ تحریم‌های گسترده علیه ایران/ عدم همکاری بسیاری از دانشگاه‌های معتبر به دلیل مسائل سیاسی با دانشگاه‌های کشور/ ایران هراسی/ تصویر منفی نسبت به ایران به دلیل تبلیغات منفی در خارج از کشور علیه ایران/ برخورد نژاد پرستانه با محققان ایرانی در بعضی کشورها به دلیل مسائل سیاسی/ عدم اجازه ایرانی‌ها برای تحصیل در برخی از رشته‌ها.
موانع مالی، تجهیزات و زیرساخت‌های فیزیکی	منابع مالی ناکافی	عدم تخصیص بودجه کافی به بخش بین‌الملل در دانشگاه‌ها/ بودجه‌های پژوهشی بسیار اندک دانشگاه‌های کشور در مقیاس بین‌المللی/ کمبود اعتبار به منظور اعطای بورس به دانشجویان خارجی/ کمبود اعتبارهای علمی (گرت) استادان برای شرکت در همایش‌های خارجی/ عدم توانایی دانشگاه‌ها در تامین هزینه‌های تبادل استاد و دانشجو/ نبود مشوق و انگیزه‌های مالی برای انجام کارهای بین‌المللی/ مشکلات مربوط به نوسانات قیمت ارز در کشور/ بالا بودن هزینه‌های تبادل استاد و دانشجو/ عدم حمایت مالی کافی از فرصت‌های مطالعاتی دانشجویان دکتری/ نبود فرهنگ وقف در آموزش عالی/ وجود محدودیت در تامین امکانات لازم برای آزمایشگاه‌ها برای رشته‌های فنی/ عدم حمایت مالی کافی از سفرهای علمی خارجی اعضای هیات علمی/ هزینه بالای زندگی در خارج از کشور.
	کمبود امکانات، تجهیزات و زیرساخت نامناسب	عدم وجود زیرساخت‌های فیزیکی در حد استانداردهای بین‌المللی در دانشگاه‌ها/ کمبود خوابگاه دانشجویی مجهز به استانداردهای بین‌المللی/ قدیمی بودن دانشکده‌ها و ساختمان‌های پردیس/ عدم تجهیز ساختمان‌ها به تکنولوژی‌های روز/ کمبود امکانات آزمایشگاهی برای انجام کارهای بین‌المللی/ مشکلات مربوط به تامین مواد اولیه برای انجام کارهای آزمایشگاهی در برخی رشته‌ها/ نبود امکانات سخت‌افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری.

خارج از کشور علیه آن؛ مشکلات مربوط به تمدید ویزای محققان خارجی در داخل؛ عدم همکاری بسیاری از دانشگاه‌های معتبر به دلیل مسائل سیاسی با دانشگاه‌های کشور.

۴. موانع زبانی: یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل مربوط به زبان یکی از مهم‌ترین موانع در زمینه همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های دولتی کشور است. در این زمینه مصاحبه‌شوندگان به موارد زیر اشاره کرده‌اند: عدم تسلط دانشجویان و اساتید به زبان‌های بین‌المللی؛ عدم آموزش درست زبان‌های بین‌المللی در دانشگاه‌ها؛ ضرورت تدریس به زبان فارسی در دانشگاه‌ها؛ طرد بسیاری از دانشجویان علاقه‌مند بین‌المللی احتمالی تحصیل در ایران به دلیل آموزش رسمی زبان فارسی در دانشگاه‌ها؛ برگزاری کلاس‌ها به زبان فارسی؛ ضعف تکلم به زبان بین‌المللی در جامعه؛ ضعف دانشجویان و اساتید در نگارش پژوهش به زبان انگلیسی؛ عدم ارائه بخشی از واحدها به زبان انگلیسی.

۵. موانع مالی، تجهیزات و زیر ساخت‌های فیزیکی: یکی دیگر از عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی که در این پژوهش به عنوان مقوله کلیدی شناسایی شد، مربوط به عوامل مالی، تجهیزات و زیرساخت‌های فیزیکی بود. شرکت‌کنندگان در پژوهش به‌طور مشخص به موارد زیر اشاره کردند: عدم تخصیص بودجه کافی به بخش بین‌الملل در دانشگاه‌ها؛ بودجه‌های پژوهشی بسیار اندک دانشگاه‌های کشور در مقیاس بین‌المللی؛ عدم توانایی دانشگاه‌ها در تامین هزینه‌های تبادل استاد و دانشجو؛ نوسانات قیمت ارز در کشور؛ عدم وجود زیرساخت‌های فیزیکی در حد استانداردهای بین‌المللی در دانشگاه‌ها.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور با رویکرد کیفی انجام شده است. نتایج نشان داد که عوامل ساختاری یکی از موانع کلیدی در گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی است. شاهینجان، رضایی و پریسی رویه‌های بوروکراتیک و فرآیندهای تصمیم‌گیری پیچیده و کسل‌کننده را از مهم‌ترین موانع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها می‌دانند (۲۶). قنبری باغستان نیز معتقد است که به لحاظ برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در زمینه توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی، بدون شک کشور از فقدان یک برنامه جامع عملیاتی به همراه یک متولی و مسئول واحد و پاسخگو رنج می‌برد، درواقع تعدد نهادها و دستگاه‌های

۱. موانع ساختاری: مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که، تعدد نهادهای سیاست‌گذار و تصمیم‌ساز در آموزش عالی کشور، تعدد اسناد بالادستی و ساختار نامناسب در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، بروکراسی‌های پیچیده برای همکاری‌های علمی بین‌المللی در سطح ملی از مهم‌ترین موانع همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی کشور است. مصاحبه‌شونده‌ها همچنین درمورد قدیمی بودن قوانین و آئین‌نامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، عدم اعطای استقلال و اختیار به دانشگاه‌ها بویژه در زمینه همکاری‌های علمی بین‌المللی، نظام آموزش عالی متمرکز و تسهیل‌کننده نبودن قوانین و مقررات ملی شفاف در این زمینه نیز اجماع نظر داشتند و معتقد بودند که برای تسهیل فعالیت‌های علمی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور باید یک نهاد واحد تصمیم‌گیر در این حوزه مشخص و برنامه جامع و مدون برای گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی توسط این نهاد تدوین و آئین‌نامه‌های قدیمی نیز تغییر داده شود.

۲. موانع فرهنگی: یافته‌های پژوهش نشان داد که شرایط خاص فرهنگی حاکم بر جامعه و شرایط فرهنگی دانشگاه‌های کشور از جمله مهم‌ترین عوامل بازدارنده همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی کشور است. در این زمینه مصاحبه‌شوندگان درمورد ارتباط میان فرهنگی ضعیف؛ عدم تحمل فرهنگ‌های دیگر در جامعه؛ باز نبودن فرهنگ جامعه به پذیرش محققان بین‌المللی؛ عدم پذیرش فرهنگ خارجی در جامعه؛ مشکلات ناشی از ارزش‌های مذهبی جامعه؛ عدم فرهنگ همکاری بین اعضای هیات علمی اجماع نظر داشتند.

۳. موانع سیاسی: مصاحبه‌شوندگان بر این باور بودند که یکی از معیارهای اصلی برای تعامل و همکاری علی بین‌المللی داشتن محیط سیاسی منعطف و پویا و همسو با سیاست‌های جهانی است. در این زمینه نیز آنان متفق‌القول معتقد بودند که فضای سیاسی موجود در محیط داخلی و فشارها و تحریم‌های یک‌جانبه جامعه جهانی علیه کشور، موانعی را در زمینه همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های دولتی کشور به همراه آورده است. مصاحبه‌شوندگان به موانع زیر به‌عنوان موانع کلیدی در همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های کشور اشاره کرده‌اند: داشتن نگاه امنیتی به همکاری‌های علمی بین‌المللی؛ هراس از خطر افتادن امنیت ملی با همکاری‌های بین‌المللی؛ مشکلات مربوط به اخذ روادید و حضور محققان بین‌المللی در کشور؛ اخذ روادید برای محققان ایران جهت حضور در خارج از کشور؛ تحریم‌های گسترده علیه ایران؛ ایران هراسی؛ تصویر منفی نسبت به ایران به دلیل تبلیغات منفی در

سیاست‌گذار و مسئول از یک‌سو و تسلسل برنامه‌ها و اسناد بالادستی در زمینه آموزش عالی از سوی دیگر، راهنمایی جامع و مشخصی در این زمینه بدست نمی‌دهند. این وضعیت باعث شده که در هنگام مطالبه‌گری همه دستگاه‌ها و نهادها مدعی باشند، اما در هنگام پاسخگویی کم‌تر کسی مسئولیت بر عهده بگیرد (۳۱). یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش فیروزجائیان که فقدان کفایت لازم در ساختار سازمانی دانشگاه جهت برنامه‌ریزی درسی بین‌فرهنگی (۱۷) و همچنین با نتایج پژوهش حاتمی که عوامل ساختاری را از مهم‌ترین موانع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها می‌داند (۱۸) همسو است. همچنین نتایج سایر پژوهش‌ها نیز بر تایید نتایج این بخش از پژوهش صحه گذاشته است (۲۶، ۲۸، ۲۹).

نتایج مطالعه حاکی از آن بود که از عوامل فرهنگی یکی دیگر از موانع کلیدی موثر در همکاری‌های علمی بین‌المللی است. در راهبردهای بین‌المللی شدن که در سال ۲۰۰۸ توسط دولت فدرال آلمان تصویب شد بر نقش فرهنگ و اهمیت آن به‌خصوص در ارتباط با همکاری علمی با کشورهای در حال توسعه تاکید شده است (۳۲). همچنین وجود نگرش و پارادایم‌های فرهنگی به‌عنوان مانعی در مسیر بین‌المللی شدن آموزش عالی ژاپن آن‌ها را به سمت برنامه جت (Japan Exchange and Teaching) جهت حل مشکلات فرهنگی موجود در این زمینه برد. این برنامه با هدف افزایش فهم دوجانبه بین مردم ژاپن و دیگر ملت‌ها و هم‌زمان با گسترش بین‌المللی شدن در شهرهای ژاپن آغاز شد (۳۳). ملک‌زاد نیز موانع فرهنگی را از مهم‌ترین موانع توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی دانسته است. همچنین آماراتنگا (Amaratunga) تفاوت‌های فرهنگی بین پژوهشگران را از مهم‌ترین موانع همکاری‌های علمی بین‌المللی دانسته است (۲۳). نتایج یافته‌های سایر مطالعات (۲۹، ۲۶، ۲۳، ۱۷) نیز از عوامل فرهنگی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موانع همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌ها یاد کرده و بر نتایج پژوهش حاضر صحه گذاشته‌اند.

همچنین نتایج مطالعه حاضر نشان داد که عوامل مربوط به زبان یکی دیگر از موانع جدی در همکاری‌های علمی بین‌المللی است. شرکت‌کنندگان متعقدند که اجباری بودن تدریس به زبان فارسی و ضعف در تسلط به زبان‌های بین‌المللی مشکلاتی را برای همکاری‌های علمی بین‌المللی بوجود آورده است. آماراتنگا (Amaratunga) تفاوت‌های زبانی بین پژوهشگران را از مهم‌ترین موانع همکاری‌های بین‌المللی در موسسات آموزش عالی دانسته است. مطالعات متعددی

(۲۸، ۲۵، ۲۳، ۱۷) نیز عدم آگاهی از زبان‌های خارجی و به رسمیت شناخته نشدن زبان‌های بین‌المللی در موسسات آموزش عالی و عدم تدریس بخشی از دروس به زبان انگلیسی را یکی از مهم‌ترین مشکلات در برقراری ارتباط بین پژوهشگران داخلی و خارجی و تعاملات علمی بین‌المللی دانسته‌اند که با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد.

یافته‌های مطالعه حاضر بیانگر آن بود که عوامل سیاسی نیز موانعی را برای همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی بوجود آورده است. موانع مربوط به عوامل سیاسی در دو سطح قابل بررسی است، یکی مشکلات مربوط به عوامل سیاسی خارجی که به‌طور ظالمانه از سوی خارجی‌ها اعمال می‌شود، دسته دیگر نیز مربوط به مسائل سیاسی داخلی کشور است. دیگر پژوهش‌ها نیز نقش روابط سیاسی بین کشورها را در همکاری‌های علمی بین‌المللی بین دانشگاه‌ها موثر دانسته‌اند و بر عواملی از قبیل: قوانین و مقررات دولتی، نگرش منفی سیاسی ایران نسبت به آمریکا؛ مشکلات مربوط به اخذ روادید برای ورود به اروپا و آمریکا تاکید کرده‌اند (۲۲-۱۷)، در پژوهش حاضر نیز این موارد مورد توجه قرار گرفته است.

از دیگر موانع شناسایی شده در پژوهش حاضر، مسائل مالی و کمبود زیرساخت‌ها و تجهیزات مناسب بود. در پژوهش‌های دیگر نیز بر نقش عوامل مالی و تجهیزات و زیرساخت‌های مناسب برای همکاری‌های علمی بین‌المللی تاکید شده و از کمبود منابع مالی، بحران‌های اقتصادی، هزینه‌های بالای تحصیل در خارج از کشور و آماده نبودن زیرساخت‌ها از مهم‌ترین موانع همکاری‌های علمی بین‌المللی یاد شده است و بر نتایج این پژوهش صحه گذاشته‌اند (۲۹-۲۰). با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر می‌توان پیشنهادها و راهکارهای زیر را برای گسترش همکاری علمی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور برای برطرف کردن هر یک از موانع شناسایی شده مطرح کرد:

موانع ساختاری؛ تدوین برنامه واحد مدون و جامع برای همکاری‌های علمی بین‌المللی و بین‌المللی‌سازی آموزش عالی کشور با متولی‌گری و مسئولیت یک نهاد مستقل، چابک‌سازی نظام تصمیم‌گیری، اعطای استقلال و اختیار تصمیم‌گیری به دانشگاه‌ها، اصلاح آیین‌نامه‌ها و قوانین قدیمی درمورد همکاری‌های علمی بین‌المللی، آیین‌نامه‌ها و قوانین ترفیع اعضای هیات علمی باید اصلاح شود و همکاری‌های بین‌المللی جزو وظایف پژوهشی و آموزشی اعضای هیات علمی به‌صورت روتینگ باشد و برای انجام فعالیت‌های بین‌المللی از مشوق‌های مالی و ارتقاء بهره‌مند شوند، بین‌المللی شدن در

همکاری علمی بین‌المللی؛ تقویت دیپلماسی و سیاست خارجی.

موانع مالی، زیرساخت و تجهیزات فیزیکی؛ تخصیص بودجه‌های جداگانه‌ای هر سال به دانشگاه‌ها در راستای تقویت همکاری‌های علمی بین‌المللی و بین‌المللی سازی دانشگاه‌ها، بازسازی ساختمان‌های قدیمی دانشگاه‌ها براساس معیارهای بین‌المللی، به‌روز کردن وسایل و امکانات آزمایشگاه‌ها، اعطای کمک‌های تحصیلی به دانشجویان و اساتید در انجام همکاری‌های علمی بین‌المللی، حمایت مالی از فرصت‌های مطالعاتی و پژوهشی دانشجویان و اساتید؛ فراهم کردن پایگاه‌های اطلاعاتی برای دسترسی دانشجویان و اساتید به یافته‌های تحقیقاتی و حمایت از اعضای هیات علمی برای شرکت در تورهای گردش علمی، اجلاس و کنگره‌های بین‌المللی.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر نیز می‌توان به اختصاص مطالعه به ذی‌نفعان داخلی دانشگاه از جمله مدیران بخش بین‌الملل و اعضای هیات علمی دانست و عوامل سیاست‌گذار و تصمیم‌ساز بیرونی دانشگاه مورد بررسی قرار نگرفته است؛ در صورتی که بهتر آن است که عوامل سیاست‌گذار و تصمیم‌ساز بیرونی دانشگاه هم مورد بررسی قرار گیرند.

قردانی

این مقاله از رساله دکتری رشته مدیریت آموزش عالی در دانشگاه علامه طباطبائی تهران که در مورخه ۹۸/۴/۱۷ با شماره پیگیری ۳۰۷۷۸۰۹ در شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی به تصویب رسیده استخراج شده است. بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاور و همچنین مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های برتر کشور که ما را در انجام پژوهش حاضر یاری کردند سپاسگزاری می‌نمایم.

کل ساختار دانشگاه به‌ویژه در رسالت‌ها، مأموریت‌ها و چشم‌اندازهای دانشگاه‌ها نهادینه گردد.

موانع فرهنگی؛ برگزاری نمایشگاه‌هایی به‌منظور معرفی فرهنگ‌ها، آداب و رسوم همه اقوام موجود در کشور و سایر ملل که دانشجوی آن‌ها در دانشگاه‌های کشور در حال تحصیل هستند، برگزاری سمینارها و نشست‌هایی در دانشگاه‌ها با دعوت از سفیران کشورهای مختلف به منظور معرفی فرهنگ کشورهای مختلف، بین‌فرهنگی کردن برنامه‌های درسی و آموزش چند فرهنگی در دانشگاه‌ها، تعریف ۲ واحد عمومی با عنوان تربیت فرهنگی در رشته‌های تحصیلی در دوره کارشناسی، نهادینه کردن بین‌المللی شدن در فرهنگ سازمانی دانشگاه‌ها و افزایش سواد فرهنگی جامعه علمی.

موانع زبانی؛ برگزاری بعضی از دروس دوره تحصیلات تکمیلی به زبان انگلیسی، الزام اعضای هیات علمی برای گذراندن دوره فرصت مطالعاتی در یک کشور خارجی، به رسمیت شناختن زبان‌های بین‌المللی، بخصوص زبان انگلیسی در آموزش عالی کشور، ارائه دوره‌های تقویت زبان برای افزایش تسلط اساتید به زبان بین‌الملل؛ استقرار نظام انگیزشی و تشویقی به منظور نگارش رساله‌ها به زبان انگلیسی؛ مشوق‌های مالی به اساتید در صورت کسب مدرک معتبر زبان؛ اعطای کمک‌هزینه‌های تحصیلی به دانشجویان در صورت کسب مدرک معتبر زبان بین‌المللی؛ مبنا و ملاک قرار دادن تسلط به یکی از زبان‌های مهم بین‌المللی در استخدام اساتید و جذب دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی.

موانع سیاسی؛ تقویت دیپلماسی علمی وزارت خارجه کشور در راستای مذاکره با خارجی‌ها، صدور بخشنامه‌های جدید برای تسهیل فعالیت‌های علمی بین‌المللی از طرف نهادهای دولتی و قانون‌گذار، ایجاد قوانین سهل‌گیرانه برای ورود و خروج پژوهشگران بین‌المللی، فراهم نمودن زمینه‌های سیاسی برای همکاری‌های علمی بین‌المللی؛ سرمایه‌گذاری دیپلماتیک در آموزش عالی؛ موافقت‌نامه‌های بین دولتی در زمینه

References

1. Seeber M, Cattaneo M, Huisman J, Paleari S. Why Do Higher Education Institutions Internationalize? An Investigation of the Multilevel Determinants of Internationalization Rationales. Higher Education 2016; 72 (5): 685-702. [DOI:10.1007/s10734-015-9971-x]
2. Childress LK. Internationalization Plans for Higher Education Institutions. Journal of Studies in International Education 2009; 13 (3): 289-309. [DOI:10.1177/1028315308329804]
3. Kato M, Ando A. National Ties of International Scientific Collaboration And Researcher Mobility Found in Nature and Science. Scientometrics 2017; 110 (2): 673-94. [DOI:10.1007/s11192-016-2183-z]

4. Lau K, Lin CY. Internationalization of Higher Education and Language Policy: The Case of a Bilingual University in Taiwan. *Higher Education* 2017; 74 (3): 437-54. [DOI:10.1007/s10734-016-0055-3]
5. Cimini G, Zaccaria A, Gabrielli A. Investigating the Interplay Between Fundamentals of National Research Systems: Performance, Investments and International Collaborations. *Journal of Informetrics* 2016; 10 (1): 200-11. [DOI:10.1016/j.joi.2016.01.002]
6. Aldieri L, Kotsemir M, Vinci CP. The Impact of Research Collaboration on Academic Performance: An Empirical Analysis for Russian Universities. Available at SSRN 2913517. 2017. [DOI:10.2139/ssrn.2913517]
7. Berchin II, Sima M, de Lima MA, Biesel S, dos Santos LP, Ferreira RV, de Andrade JB, Ceci F. The importance of international conferences on sustainable development as higher education institutions' strategies to promote sustainability: A case study in Brazil. *Journal of cleaner production* 2018; 171: 756-72. [DOI:10.1016/j.jclepro.2017.10.042]
8. Jones E. Mobility, graduate employability and local internationalisation. In *Global and local internationalization*. Rotterdam: Sense Publishers; 2016. [DOI:10.1007/978-94-6300-301-8_15]
9. Ayah R, Jessani N, Mafuta EM. Institutional capacity for health systems research in East and Central African schools of public health: knowledge translation and effective communication. *Health Res Policy Sys* 2014; 12 :1e9. [DOI:10.1186/1478-4505-12-20]
10. Hattingh A, Lillejord S. A networked pathway to the PhD: the African-Norwegian case of Productive Learning Cultures. *Perspectives in Education* 2011; 29 (1): 100-10.
11. Einterz RM, Kimaiyo S, Mengech HN, Khwa-Otsyula BO, Esamai F, Quigley F, Mamlin JJ. Responding to the HIV pandemic: the power of an academic medical partnership. *Academic Medicine* 2007; 82 (8): 812-8. [DOI:10.1097/ACM.0b013e3180cc29f1]
12. Knight J. International Universities: Misunderstandings and Emerging Models. *Journal of Studies in International Education* 2015; 19 (2): 107-21. [DOI:10.1177/1028315315572899]
13. Ramezani A, Qahramani M, Pardakhtchi MH, Zakirsalehi GR. [Investigating the Current Situation and Developing a Strategic Model for International Scientific Cooperation of Iran's Top Universities]. *Social-Cultural Strategy Quarterly* 2018; 7(26). 319-349. [Persian]
14. Plan and Budget organization. [Law of the Sixth Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran 2017-2021]. Center for Economic, Social and Publishing Documents; 2017. [Persian]
15. Supreme Council of the Cultural Revolution. [Document of the Map of the Scientific Community of the Country]. Tehran. Secretariat of the Supreme Council of the Cultural Revolution; 2010. [Persian]
16. Deputy of Education, Ministry of Health and Medical Education. [Development and innovation in Health Higher Education]. [Cited 2019 May 20]. Available from: <http://dme.behdasht.gov.ir> [Persian]
17. Firoozjaian TA. [Study and analysis of the factors of refusal and the conditions of the possibility of internationalization on campus with a focus on intercultural curriculum planning (Case study: Tehran Specialized Universities)] [dissertation]. Tehran: Allameh Tabataba'i University; 2017. [Persian]
18. Hatami, Atefeh. [Identify the challenges of internationalization of universities and higher education institutions affiliated with the University Jihad] [dissertation]. Tehran: University of Science and Culture; 2017. [Persian]

19. Malikzada R. [The role of international scientific cooperation in scientific development in Iran]. *Journal of Research and Planning in Higher Education* 2002; 8 (3): 63-78. [Persian]
20. Zamani Manesh H, Jamali-Tazeh Kand M, Nazari R. [Effective factors on Internationalization of Medical Education from Faculty Members' Viewpoints in Shahid Beheshti University of Medical Sciences Members]. *RME* 2018; 10 (2): 38-45. [Persian] [DOI:10.29252/rme.10.2.38]
21. Dadgaran N, Bagheri M, Ahmadi A. [Identification of the Dimensions and Components of Medical Education System Enhancement at International Level Using Delphi Analysis]. *RME* 2020; 12 (1): 52-61. [Persian] [DOI:10.29252/rme.12.1.52]
22. Sotoudehfar S, Parsa A, Shahi S, Farhadi Rad H. [Modeling Internationalization of Universities with Emphasis on Multilevel Governance: A Qualitative Approach.] *RME* 2019; 11 (4): 45-55. [Persian] [DOI:10.29252/rme.11.4.45]
23. Amaratunga D, Liyanage C, Haigh R. A Study into the Role of International Collaborations in Higher Education to Enhance Research Capacity for Disaster Resilience. *Procedia engineering*. 2018; 212: 1233-40. [DOI:10.1016/j.proeng.2018.01.159]
24. Alsharari NM. Internationalization of the higher education system: an interpretive analysis. *International Journal of Educational Management* 2018; 32(3) 359-381. [DOI:10.1108/IJEM-04-2017-0082]
25. Tanhueco-Nepomuceno L. Internationalization among selected HEIs in the ASEAN region: Basis for a proposed framework for an internationalized campus. *International Journal of Educational Development* 2019; 65: 152-71. [DOI:10.1016/j.ijedudev.2018.07.003]
26. Shahijan MK, Rezaei S, Preece CN. Developing a framework of internationalisation for higher education institutions in Malaysia: a SWOT analysis. *International Journal of Management in Education* 2016; 10 (2): 145-73. [DOI:10.1504/IJME.2016.075556]
27. Berry C, Taylor J. Internationalisation in Higher Education in Latin America: policies and practice in Colombia and Mexico. *Higher Education* 2014; 67 (5): 585-601. [DOI:10.1007/s10734-013-9667-z]
28. Maudarbekova B, Kashkinbayeva Z. Internationalization of Higher Education in Kazakhstan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 2014; 116: 4092-7. [DOI:10.1016/j.sbspro.2014.01.896]
29. Bozeman LA. Implementation and Collaboration in the United States-Brazil Higher Education Consortia Program [dissertation]. Boston College; 2009.
30. Mohammadpour, Ahmad. [Anti-Method: Logic and Design in Qualitative Methodology.] Tehran. Sociologists Publishing; 2012. [Persian]
31. Ghanbari Baghestani A. [Internationalization of Higher Education: Strategies, Techniques in the Development of Scientific Communication]. Tehran: Research Institute for Cultural and Social Studies; 2020. [Persian]
32. German Federal Ministry of Education and Research. Strategy of the Federal Government for the Internationalization of Science and Research. [Cited 2006 Sep 20]. Available from: https://www.bmbf.de/upload_filestore/pub/Internationalisation_Strategy.pdf
33. Golamreza Zakersalehi, Mohammad Nikbin. [The Model of Internationalization of Higher Education from Cultural Policy Perspective]. *Journal of Science & Technology Policy* 2017; 9 (3): 45-60 . [Persian]

Identifying the Factors Hindering International Scientific Cooperation in the Country's Higher Education System and Providing a Solution: a Qualitative Study

MehravarGiglou Sh^{1*}, khorsandi Taskoh A², Ghiasi Nadoshan S³, Abbaspoor A⁴

Received: 2020/07/16

Accepted: 2020/08/12

Abstract

Introduction: Due to globalization and environmental changes that are taking place, few organizations or institutions can be found that survive without connection with the world around them, around them, in these regards, the higher education system is not excluded from this matter and today the development of International scientific activities has become one of the main concerns of the world's top universities in terms of increasing credibility, quality, revenue generation and branding. The present study was conducted with the aim of identifying the factors hindering international scientific cooperation in the higher education system of the country.

Methods: The present study has been done in terms of applied purpose and qualitative approach. The target group of the present study was the managers of the international department of public universities in the country and experts in this field. Participants in the study were 10 managers of international departments of public universities and 4 experts in this field from whom research data were collected using semi-structured. Theme analysis was used for analyzing data.

Results: The research findings indicate that the total number of free codes extracted from the content of the interviews was 126, which after merging similar codes with each other, finally 83 codes were extracted and classified in 10 similar concepts and finally in 5 The main themes were categorized. Structural, cultural, political, linguistic, financial, and physical equipment and infrastructure barriers were identified as the most important barriers to international scientific cooperation from the perspective of international managers of public universities and experts in the field.

Conclusion: One of the reasons that international scientific cooperation in higher education in the country has not been done properly is the lack of sufficient attention of policy makers and decision makers in higher education to the deterrents in this area. Therefore, the findings of this study can be used in higher education policies in order to expand international scientific cooperation in higher education.

Keywords: Higher education, international, scientific cooperation, qualitative research

Corresponding Author: Mehravar Giglou Sh, PhD Student in Higher Education Management, Department of Management and Education Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran s.mehravar@atu.ac.ir
khorsandi Taskoh A, Department of Management and Education Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
Ghiasi Nadoshan S, Department of Management and Education Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
Abbaspoor A, Department of Management and Education Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran